

KELTAINEN KIRJASTO

Paratiisiin

HANYA
YANAGIHARA

KELTAINEN KIRJASTO

HANYA YANAGIHARA:

Pieni elämä (2015, suom. 2017)

Paratiisiin (2022, suom. 2022)

HANYA YANAGIHARA

Paratiisiin

Suomentanut

ARTO SCHRODERUS

TAMMI
HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos *To Paradise* ilmestyi Yhdysvalloissa 2022.

Copyright © 2022 by Hanya Yanagihara

Suomenkielinen laitos © Tammi ja Arto Schroderus 2022

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-3505-9

Daniel Roseberrylle

joka auttoi minua selviämään

ja

Jared Hohltille

aina

Sisällys

I KIRJA

Washington Square 13

II KIRJA

Lipo-wao-nahele 237

III KIRJA

Vyöhyke kahdeksan 465

AMERIikka

Amerikan unioni:

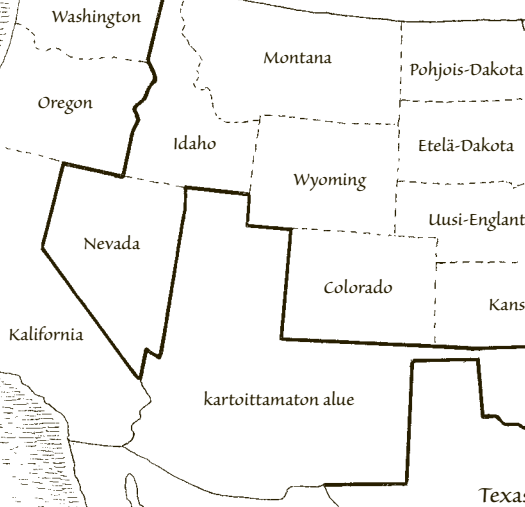
Montana, Idaho, Wyoming, Colorado, Pohjois-Dakota,
Etelä-Dakota, Uusi-Englanti, Kansas, Minnesota, Iowa,
Missouri, Wisconsin, Illinois, Michigan, Indiana,
Maryland, Ohio, Kentucky, Länsi-Virginia, Nevada

LÄNSI

Läntinen unioni:
Kalifornia, Washington,
Oregon

HAVAIJI

Havaijin kuningaskunta

I KIRJA 1893

POHJOINEN
Mainen tasavalta:
Maine

VAPAAAT OSAVALTIOT
Pennsylvania, New Jersey,
New York, New Haven,
Massachusetts, Vermont,
Rhode Island, Delaware,
Connecticut

SIIRTOKUNNAT
Yhtyneet siirtokunnat:
Georgia, Etelä-Carolina, Virginia,
Pohjois-Carolina, Tennessee, Louisiana,
Mississippi, Alabama, Texas, Arkansas, Florida

II KIRJA 1993

HAVAIJIN SAARET

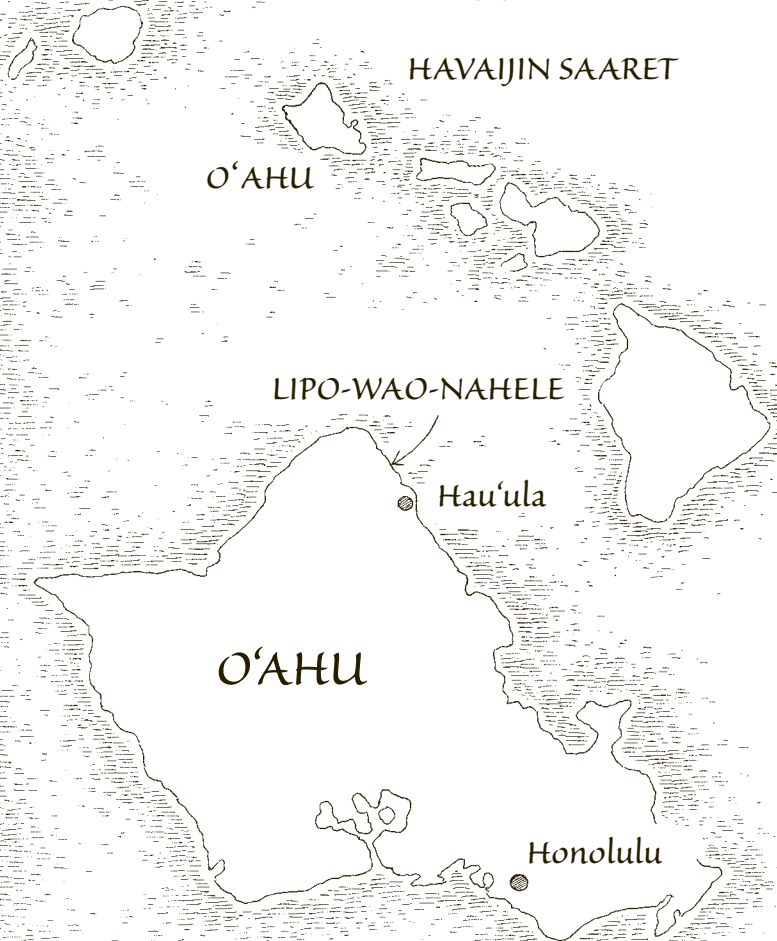
O'AHU

LIPO-WAO-NAHELE

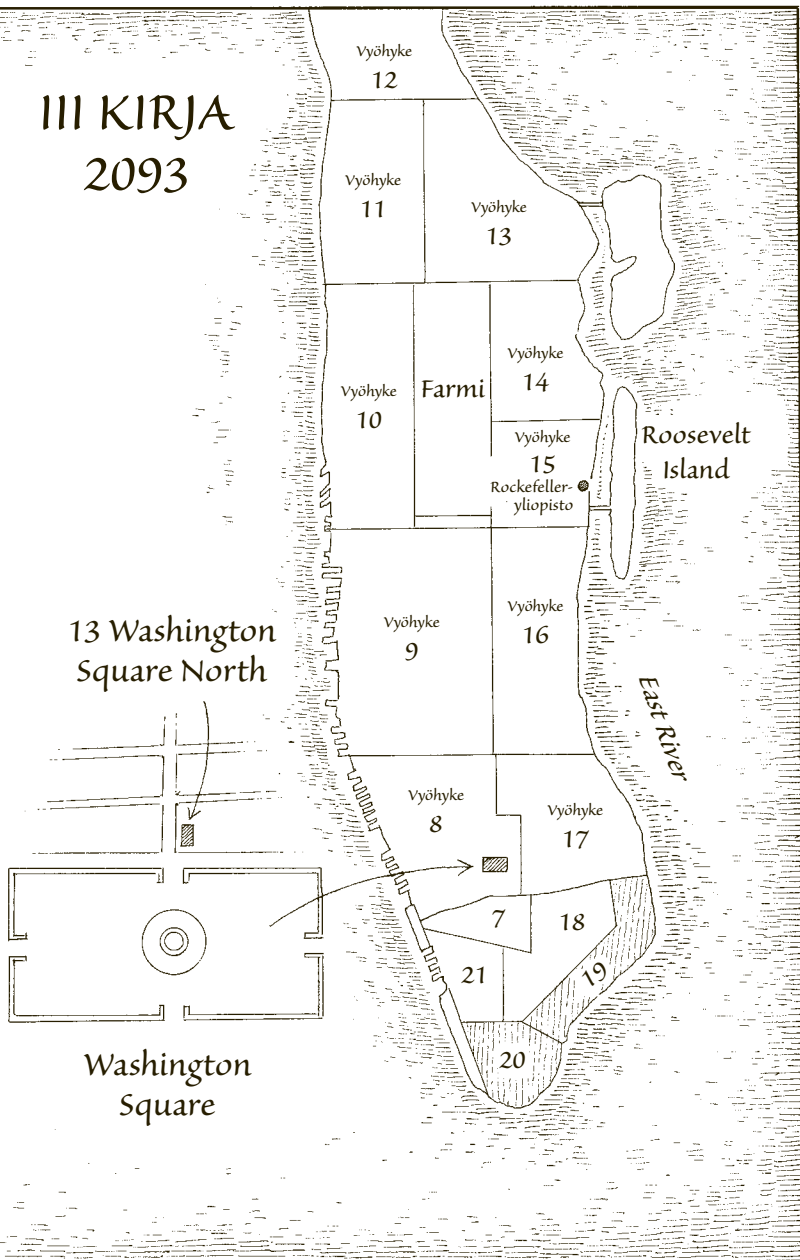
Hau'ula

O'AHU

Honolulu

III KIRJA 2093

I kirja

Washington Square

I

Hän oli ottanut tavakseen käydä puistossa kävelyllä ennen päivällistä: kymmenen kierrosta, joinain iltoina mielensä mukaisesti viipyillen, toisina iltoina rivakasti, sitten kotiin ja portaat ylös omaan huoneeseensa pesemään kädet ja oikaisemaan kravatti, kunnes hän sitten jälleen laskeutui alakertaan ja asettui ruokapöytään. Mutta kun hän tänään oli lähdössä kävelylleen, pikku palvelustyttö sanoi hänelle käsineitä ojentaessaan: ”Herra Bingham pyysi muistuttamaan, että veljenne ja sisikonne tulevat tänään illalliselle”, ja hän sanoi: ”Niin, kiitos että muistutit, Jane”, ikään kuin tosiaan olisi unohtanut, ja tyttö niiaa niksautti ja sulki oven hänen takanaan.

Nyt hän joutuisi kiiruhtamaan enemmän kuin oli hänen oman tahtonsa mukaista, mutta hän huomasi hangoittelevansa tietien tahtoen vastaan ja kävelevänsä hitaammin ja kuuntelevansa kengänkantojensa määrätietoista kopsahtelua puistokäytävän kiveyksellä. Päivä alkoi olla ohi, ja taivas oli sitä tiettyä musteentummaa purppuraa, joka muistutti häntä kipeästi sisäoppilaitoksen illoista, kun metsänreuna oli liennut näkymättömiin hänen silmiensä edessä ja kaikki oli muuttunut mustaksi.

Hän oli pukeutunut kevyempään päällystakkiinsa, vaikka talvi teki tuloaan, ja hän käänsi kaulukset pystyyn, pani kädet tiu-

kasti puuskaan ja jatkoi matkaa. Hän asteli eteenpäin katse viisti maassa senkin jälkeen, kun kello oli soinnut kuusi, ja vasta kun hän oli kiertänyt puiston viidennen kerran, hän huokaisi ja kääntyi pohjoiseen vievää polkua talolle ja nousi sen siistit portaat: ovi avautui jo ennen kuin hän pääsi ylös, ja hovimestari kurotti hänen hattuaan.

”Salissa, David-herra.”

”Kiitos, Adams.”

Hän seiso salin ovien edessä ja sukki hiuksiaan – samaan tapaan hermostuneesti kuin silitteli otsakiharaansa lukiessa tai piirtäessä, hipaisi etusormella nenän alta miettiessään tai odottaessaan siirtovuoroaan šakkilaudan ääressä, maneereja hänellä oli useita – huokaisi ja avasi ovet itsevarmasti ja vakuuttavasti, vaikka hänestä ei tietenkään tuntunut siltä. He kaikki kääntyivät katsomaan häntä välinpitämättömästi, eivät ilahtuneina eivätkä tyrmistyneinä. Hän oli tuoli, kello, sohvan selkänojalle levitetty huivi, yksityiskohta, jonka katse oli poiminut niin monta kertaa, että liukui jo sen ylitse, jotain niin tuttua, että se oli piirretty ja liimattu kohtaukseen ennen esiripun nousua.

”Myöhässä taas”, John sanoi ennen kuin hän oli ehtinyt saada sanaa suustaan, mutta äänensävy oli lauhkea, eikä John tuntunut olevan haukkumapäällä, vaikka siitä ei koskaan voinut olla varma.

”John”, hän sanoi sivuuttaen veljensä huomautuksen ja kätelti tätä ja tämän aviomiestä Peteriä; ”Eden” – hän antoi suikon ensin siskonsa oikealle poskelle ja sitten tämän vaimon Elizan oikealle poskelle. ”Missä isoisä on?”

”Kellarissa.”

”Jaha.”

He olivat hetken hiljaa, ja silmänräpäyksen David tunsi tuttua kiusaantuneisuutta siitä, että heillä kolmella, Binghamin sisaruksilla, ei ollut mitään sanottavaa toisilleen – tai pikemminkin,

että he eivät osanneet sanoa mitään ilman isoisänsä läsnäoloa, aivan kuin verisiteet ja historia eivät olisi riittäneet tekemään heistä totta toisilleen.

”Oliko kiireinen päivä?” John kysyi, ja David katsahti häneen nopeasti, mutta Johnin pää oli kumartunut piipun ylle, eikä David osannut sanoa, missä hengessä kysymys oli esitetty. Epätietoisuuden yllättäessä hän pystyi yleensä selvittämään, mitä John oli tarkoittanut katsomalla Peterin kasvoja – Peter puhui vähemmän mutta oli ilmeikkäämpi, ja toisinaan Davidista tuntui, että kaksikko oli viestiessään yhtä ja samaa siten, että Peter silmillään ja leuallaan havainnollisti mitä John sanoi, tai että John puki sanoiksi Peterin kulmien kurtistukset ja hymyn häivähdykset, mutta tällä kertaa Peterin kasvot olivat yhtä ilmeettömät kuin Johnin ääni, eikä niistä siis ollut mitään apua, ja niinpä David joutui vastaamaan kysymykseen ikään kuin se olisi esitetty vailla taka-ajatuksia, kuten ehkä olikin.

”Eipä juuri”, hän sanoi, ja vastauksen totuus – sen ilmeisyys, sen kiistattomuus – oli niin vastaansanomaton ja karu, että tuntui kuin huone olisi hiljentynyt uudelleen ja jopa Johnia olisi hävettänyt että hän kysyi. Ja sitten David alkoi tapansa mukaan vain pahentaa asioita – yritti selittää, mitä oli tarkoittanut, yritti pukea sanoiksi ja hahmotella, millaisia hänen päivänsä olivat. ”Olin lukemassa –” Mutta kappas, isoisän saapuminen säästi hänet enemmiltä nöyryyksiltä, tämä tuli juuri huoneeseen kohottaen tummaa viinipulloa, joka oli harmaan huopamaisen pölykerroksen peitossa, ja huudahti voitonriemuisesti jo kaukaa – löytyipäs! Hän sanoi Adamsille, että he olisivat spontaaneja, viinin voisi dekantoida saman tien, jotta he pääsisivät juomaan sitä päivällisellä. ”Jaha, sillä välin kun etsin tuota hemmetin pulloa, ihastuttavien vieraiden joukko on näköjään kasvanut yhdellä”, hän sanoi ja hymyili Davidille, ennen kuin kään-

tyi muihin päin sulkien myös heidät hymynsä piiriin ja kutsui heidät näin käymään kanssaan pöytään tutulle kuukausittaiselle sunnuntaipäivälliselle, asettumaan vakituisille paikoilleen kiiltävän tammipöydän ääreen – isoisä istui pöydän päässä, David hänen oikealla puolellaan ja Eliza taas Davidin oikealla, John isoisän vasemmalla puolen ja Peter Johnin vasemmalla, Eden pöydän toisessa päässä – ja harrastamaan sitten vaimeaa ja vähäpätöistä keskustelua: pankkikuulumisia, Edenin opintokuulumisia, lapsikuulumisia, Peterin ja Elizan perhekuulumisia. Maailmalla myrskysi ja paloi – saksalaiset siirtyivät yhä syvemmälle Afrikkaan, ranskalaiset hakkasivat itseään viidakkoveitsin Indokiinan läpi, ja lähempänä Siirtokuntien viimeisimmät kauheet: ampumisia ja hirttämisiä ja pahoinpitelyitä, uhraamisia, niin kauheita tapahtumia, ettei niitä tehnyt mieli miettiä, vaikka ne toki olivat samalla hyvin lähellä – mutta näiden asioiden, etenkin lähimmistä paikoista kuuluvien asioiden, ei annettu läpäistä isoisän päivällisiä ympäröivää utua, sillä täällä kaikki oli pehmeää ja kova saatiin joustamaan – merianturakin oli höyrytetty niin asiantuntevasti, että sitä saattoi ottaa itselleen varta vasten tarjotulla lusikalla, sillä ruodot antoivat periksi heti, kun niitä hopealla vähän hipaisi. Mutta silti oli vaikeaa olla päästämättä ulkopuolta sisään, ja se tuli koko ajan vaikeammaksi, ja syödessään jälkiruuaksi tarjoiltua inkivääri-viini-syllabubia, joka oli vispattu maitovaahdonkeyyeksi, David mietti, mahtoivatko muutkin ajatella, että inkiväärin arvokas maavarsi oli löydetty ja kaivettu esiin Siirtokunnissa ja tuotu tänne Vapaisiin osavaltioihin, missä heidän kokkinsa oli maksanut siitä suuren summan: Kenet oli pakotettu kaivamaan esiin maavarret ja keräämään sato talteen? Kenen käsistä se oli viety?

Päivällisen jälkeen kokoonnuttiin uudelleen saliin, jonne Matthew tarjoili kahvia ja teetä, ja kun isoisä liikahti tuolissaan

tuskin havaittavasti, Eliza ponnahti jaloilleen ja sanoi: ”Peter, minun on pitänyt jo viikkotolkulla näyttää sinulle siitä yhdestä kirjasta se kuva siitä tavattoman hienosta merilinnusta, ja lupasin itselleni, että tänä iltana varmasti muistan; käykö se isoisä Binghamille?”, ja isoisä nyökkäsi ja sanoi: ”Totta kai, lapsikulta”, jolloin myös Peter nousi, ja kun he poistuivat huoneesta käsikynkkää, Eden näytti ylpeältä siitä, että hänen vaimonsa oli niin herkkävaistoinen ja osasi ennakoida, milloin Binghamit halusivat olla keskenään, ja siirtyä kohteliaasti pois heidän seurastaan. Eliza oli punatukkainen junttura, ja kun hän kulki salissa, pöytälamppujen varjostimien rimpsujen pienet lasikoristeet helisivät, mutta tässä toisessa mielessä hän oli kevyt ja nopea, eikä tämä ollut ensimmäinen kerta, kun heillä oli syytä olla kiitollisia Elizan hoksaavaisuudesta.

Nyt siis käytäisiin keskustelu, jota isoisä oli lupailut hänelle jo tammikuussa, kun vuosi oli ollut vielä uusi. Mutta vaikka he olivat odottaneet monta kuukautta, yhdenkään perhepäivällisen jälkeen – edes itsenäisyyspäivän ja sitten pääsiäisen ja sitten vapun ja sitten isoisan syntymäpäivän tai muidenkaan juhlapäivien jälkeen he eivät olleet keskustelleet, eivät olleet keskustelleet, eivät vielääkään olleet keskustelleet, kunnes äkkiä olikin lokakuun toinen sunnuntai, ja nyt he sitten kaikesta huolimatta keskustelisivatkin. Myös muut ymmärsivät oitis mistä oli kyse, ja pöydän ääressä tapahtui jonkinlainen yleinen havahtuminen, kun kaikki tulivat tietoisiksi edessään olevista puolitäysistä teekupeista ja tasseille melkein kokonaan syömättä jääneistä kekseistä, suoristivat selkensä, nostivat polven pois polvelta, mutta isoisä sen sijaan nojasi syvemmälle tuoliinsa niin että istuintyyyny natisi hänen allaan.

”Minulle on ollut tärkeää kasvattaa teidät kolme rehellisyydessä”, hän aloitti luonteenomaisen hiljaisuuden jälkeen. ”Tie-

dän, että toisenlaiset isoisät eivät keskustelisi tästä teidän kanssanne, joko hienotunteisuuttaan tai säästääkseen itsensä riidoilta ja pettymyksiltä, joita tällainen väistämättä aiheuttaa – miksipä tosiaan keskustelisivat, kun kerran riitelyn voi lykätä oman poismenonsa yli niin ettei enää joudu sotkeutumaan koko asiaan? Mutta minä en ole sellainen isoisä, en ole koskaan ollut, ja niinpä minusta on parasta puhua teille suoraan. Mutta huomatkaa” – ja tässä hän keskeytti ja katsahti heitä vuoron perään terävästi – ”tämä ei tarkoita, että nytkään sietäisin pettymyksiä: Vaikka pian kerron mitä kerron, se ei tarkoita, ettenkö olisi asiasta päättänyt; aiheen käsittely ei ala tästä, se päättyy tähän. Kerron teille estääkseni virheelliset tulkinnat ja jossittelun – te kuulette tämän minulta omin korvin, ette lue sitä paperilta Frances Holsonin toimistolla mustiin pukeutuneina.

Teille ei pitäisi olla mikään yllätys, että aion jättää kaikille teille kolmelle yhtä suuren osuuden omaisuudestani. Teillä on tietenkin myös vanhemmiltanne perittyä irtaimistoa ja varoja, mutta olen jättänyt kullekin omista aarteistani sellaista, josta mielestäni voi olla omakohtaista iloa teille tai teidän lapsillenne. Ne saavat kuitenkin odottaa paljastumistaan siihen asti, kun minä en ole enää keskuudessanne. Rahaa on pantu talteen mahdollisille tuleville lapsillenne. Nykyisille lapsillenne olen asettanut trustin: Eden, Wolfille ja Rosemarylle on kullekin omansa; John, Timothyille on myös omansa. Ja David, yhtä suuri summa on luvassa myös sinun mahdollisille jälkeläisillesi.

Bingham Brothersia johtaa edelleen yhtiön johtokunta, ja yhtiön osakkeet jaetaan teidän kolmen kesken. Säilytätte kukin paikkanne johtokunnassa. Mikäli päätätte myydä osakkeenne, sakko on tuntuva, ja teidän on ensin tarjottava sisaruksillenne mahdollisuutta ostaa osuutenne alennettuun hintaan, ja sitten johtokunnan muiden jäsenten on hyväksyttävä kauppa. Olen-

kin jo keskustellut asiasta kunkin kanssa erikseen. Tässä ei pitäisi olla mitään erikoista.”

Nyt isoisa liikahti uudelleen, ja niin liikahtivat myös sisarukset, sillä he tiesivät, että seuraavaksi lausuttaisiin julki varsinainen arvoitus, ja he tiesivät tietäen isoisänsäkin tietävän, että hänen päätöksensä, mikä se sitten olisikaan, aiheuttaisi kahdelle heistä mielipahaa, – kysymys oli enää siitä, keille kahdelle.

”Eden”, isoisa ilmoitti, ”sinä saat Frog’s Pond Wayn ja Viidennen avenuen asunnon. John, sinä saat Larkspurin kartanon ja Newportin talon.”

Ja silloin ilma tuntui tihenevän ja hohtavan, sillä kaikki ymmärsivät, mitä tämä merkitsi: David saisi Washington Squarella sijaitsevan talon.

”Ja Davidille”, isoisa sanoi hitaasti, ”Washington Square. Ja Hudsonin huvila.”

Isoisa näytti äkkiä väsyneeltä ja vajosi entistä syvemmälle tuolinsa uumeniin, ikään kuin aidosti uupuneena, ja hiljaisuus jatkui yhä. ”Ja se siitä, niin olen päättänyt”, isoisa julisti. ”Haluan teiltä kaikilta suostumuksen, ääneen lausuttuna, nyt.”

”Me suostumme”, he kaikki sanoivat vaimeasti, ja sitten David tuli tolkkuihinsa ja lisäsi: ”Kiitos, isoisa”, jolloin Peter ja Eden heräsivät omasta transsistaan ja toistivat hänen sanansa.

”Olkaa hyvä”, isoisa sanoi. ”Mutta toivokaamme kuitenkin, ettei Eden aivan lähivuosina ala purkaa rakasta maakellariani Frog’s Pondilla”, hän sanoi ja hymyili Edenille, joka sai hymyilyä takaisin.

Tämän jälkeen, ilman että kenenkään tarvitsi sitä erikseen sanoa, ilta äkkiä päättyi. John soitti kellolla Matthew’n ja pyysi kutsumaan Peterin ja Elizan paikalle ja laittamaan heidän vauunsa valmiiksi, sitten käteltiin ja vaihdettiin suukkoja ja tehtiin lähtöä: hänen sisaruksensa kävelivät eteishalliin puolisoidensa

kanssa ja pukeutuivat viittoihin ja huiveihin ja kietoivat kaulaliinojaan, mutta tavallisesti niin riehakas tapahtuma, joka tupasi pitkittymään, kun joku halusi puhjeta viime hetken ylistykseen ateriasta tai kertoa satunnaisen tiedonjyväsän omasta elämästään, oli tällä kertaa vaimea ja lyhyt, ja Peterillä ja Elizalla oli kasvoillaan se odottava, myötäilevä ja osaaottava ilme, jonka Binghamien piiriin avioituneet oppivat heti puolison toimensa alkutaipaleella. Kun oli vaihdettu vielä viimeiset halaukset ja hyvästit, joista myös David sai osansa, joskaan ei niiden lämpöä ja vilpittömyyttä, he olivat poissa.

Näiden sunnuntai-illallisten jälkeen hänellä ja isoisällä oli tapana ottaa vielä lasi portviiniä tai juoda teetä isoisän salongissa ja keskustella illan kulusta: pieniä huomioita, juoruilun rajamailla mutta ei sittenkään, ja silloin isoisä oli puheissaan aina aavistuksen purevampi, kuten hänellä oli taipumusta ja oikeuskin olla. Eikö Peter ollutkin näyttänyt hieman kalpealta? Eikö Edenin anatomian professori kuulostanut aivan sietämättömältä? Mutta kun ovet tällä kertaa sulkeutuivat ja he olivat jälleen kahden, isoisä sanoi olevansa väsynyt; päivä oli ollut pitkä, ja hän halusi jo yöpuulle.

”Totta kai”, David vastasi, vaikka hänen lupaansa ei kysely, mutta hän halusi itsekin olla yksin ja miettiä miten oli käynyt, ja niin hän antoi isoisänsä poskelle suukon ja seiso i sitten vielä hetken kultaisen kynttilänvalon silaamassa eteishallissa, talossa, joka vielä jonakin päivänä olisi hänen, ennen kuin sitten itsekin kääntyi ja nousi portaat omaan huoneeseensa, pyydettyään kuitenkin ensin Matthew’ta tuomaan vielä yhden lautasellisen syllabubia.

Pienen elämän kirjoittajan rohkea, säkenöivä romaani kattaa kolme vuosisataa ja kolme erilaista versiota amerikkalaisesta yhteiskunnasta, perheestä, rakastavaisista, menetyksestä ja kauas karkaavasta utopiasta.

”Historiallisten tapahtumien sulattelu vie kirjallisuudelta yleensä aikansa. Mutta joskus harvoin mestariteokset syntyvät myös myrskyn silmässä: *Kultahattu, Decamerone, Autio maa. Paratiisiin*-romaanin lukeminen koronan vielä raivotessa on ihmeellinen kokemus, päättää suorastaan huimaa kun tajuaa tempautuneensa mukaan tarinaan, joka tullaan vielä lukemaan aikamme kuvana.” THE OBSERVER

”Taparomaani, sukusaaga ja dystopia – kuin lukisi Edith Whartonia, Jonathan Franzenia ja George Orwellia yhtä aikaa.”

VANITY FAIR

Alkuperäiskansi: Na Kim

Kannen maalaus: Hubert Vos, *l'okepa, havaijilainen kalastajapoika* / Alamy

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-3505-9